

W. Myszor

"Struktura teologii judeochrześcijańskiej w świetle badań Jeana Danielou", Franciszek Szulc, Lublin 1982 : [recenzja]

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 15, 291-292

1982

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ks. Franciszek Szulc, STRUKTURA TEOLOGII JUDEOCHRZEŚCIJANSKIEJ W ŚWIETLE BADAŃ JEANA DANIELOU, Lublin 1982, ss. 167.

Studium ks. Franciszka Szulca jest zmienioną wersją rozprawy doktorskiej napisanej na Wydziale Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Celem pracy było **możliwie** wyczerpujące poznanie założeń metodologicznych teologii judeochrześcijańskiej. Autor podając definicję struktury jako systemu założeń **epistemologiczno-metodologicznych** oraz jako oznaczenie odrębności, w tym wypadku **odrębności** semickiej teologii judeochrześcijańskiej, zajął się w swoim studium właśnie tak szeroko rozumianym tematem. Pewnym motywem podjęcia tego zadania był brak całościowej i wyczerpującej analizy założeń metodologicznych teologii judeochrześcijańskiej oraz częste użycie terminu „struktura” w pismach przez samego J. Danielou i to bez bliższego opracowania samego zagadnienia. Materiał źródłowy studium ks. Szulca stanowiły prace J. Danielou z zakresu teologii **judeochrześcijańskiej** oraz inne prace Danielou w wyborze, jeśli wносиły coś do problematyki rozprawy. W pracy dokonano zatem syntezy teologii **judeochrześcijańskiej** oraz usiłowano sprecyzować bliżej jej semicką odrębność, a więc dokonano tego, czego nie zrobił **sam** J. Danielou, a co zapowiadał jako problem badawczy, mówiąc stale o strukturze judeochrześcijaństwa. Autor rozprawy dokonał także krytycznej oceny i weryfikacji, najczęściej w świetle późniejszych publikacji z zakresu teologii judeochrześcijańskiej, wszystkich, co J. Danielou osiągnął w tym zakresie.

Praca ks. Szulca obejmuje trzy rozdziały: 1. **Judeochrześcijaństwo** i jego spuścizna literacka, 2. Struktura hermeneutyki **judeochrześcijańskiej** oraz 3. Struktura spekulacji judeochrześcijańskiej. Bezpośrednio z tematem wiąże się rozdział drugi i trzeci, konieczność jednak zamieszczenia rozdziału pierwszego jest **uzasadniona**. Autor dokonał w nim przeglądu **różnych** koncepcji samego judeochrześcijaństwa we współczesnych badaniach, **ukazując** na ich tle, a więc w sposób krytyczny teorię judeochrześcijaństwa w ujęciu J. Danielou. Ukazał przede wszystkim to, że poglądy na judeochrześcijaństwo u Danielou w miarę badań zmieniały się, uzyskując coraz większą dokładność. Następnie przedstawił autor źródła **judeochrześcijaństwa**, czyli spuściznę literacką. Termin „spuścizna literacka” budzi pewne zastrzeżenia, ponieważ dzieła **judeochrześcijan** ważne są bardziej jako źródła i z trudem da się je zaliczyć do literatury. Zakres źródeł judeochrześcijańskich autor podał według koncepcji Danielou i to koncepcji jak najbardziej zawężonej. Sądzę jednak, że w pewnym stopniu źródłem do poznania **judeochrześcijaństwa** mogą być utwory późniejsze, powstałe w środowisku greckim, łacińskim, także polemiczne wobec judeochrześcijaństwa. Zresztą taki zakres proponuje także J. Danielou w drugim, a zwłaszcza trzecim tomie dzieła *Histoire des doctrines chrétiennes avant Nicée*, czyli *Message évangélique et culture hellénistique* (Paris 1961) i *Les origines du christianisme latin* (Paris 1978). Autor rozprawy nie wspomina o tych pracach Danielou i nie uzasadnia ich pominięcia, choć trudno przypuścić, aby jako znawca dzieł Danielou ich nie znał. Danielou między innymi przedstawił w tych dziełach dalszą historię judeochrześcijaństwa w środowisku greckim i łacińskim. Brak uwzględnienia poglądów Danielou w tych pracach wpłynął, zdaje się, na niezbyt jasno przedstawioną przez autora rozprawy kwestię różnicy **judeochrześcijańskiej** teologii wobec teologii greckiej i łacińskiej. Ujęcie kontrastywne uwydatniłoby lepiej odrębność podłoża semickiego tej teologii; na przykład kontrast typologii wobec alegorii, spekulacji apokaliptycznej wobec platońskiej.

Właśnie do zagadnień hermeneutyki przechodzi autor w rozdziale drugim. Przedstawił w nim najpierw zagadnienie **testimoniów** w „pierwotnym chrześcijaństwie” (dlaczego nie „w **judeochrześcijaństwie?**”) oraz chrystologiczną interpretację **testimoniów**. Następnie przedstawił problem zastosowania w judeochrześcijaństwie takich form interpretacji tekstu, jak **tar gum**, **midrasz** i **peszer** oraz zagadnienie sensu pełniejszego. Przedstawiając temat typologii, autor wskazał, że właśnie typologia jest najbardziej

charakterystyczną cechą **hermeneutyki judeochrześcijańskiej** ze względu na swą **semicką** genezę.

W trzecim rozdziale, **przedstawiając** strukturę judeochrześcijańskiej spekulacji, ukazał zagadnienie **apokaliptyki**, kosmiczny aspekt soteriologii judeochrześcijańskiej, zastosowanie angelologii w zagadnieniach trynitarnych i chrystologicznych. W zakończeniu tego rozdziału, podobnie **jak** i w rozdziale drugim, **zajął** się problemem semickiego charakteru teologii. Cechą wyróżniającą teologię pochodzenia semickiego, zdaniem Szulca, **jest** zastosowanie apokaliptyki.

Praca ks. Szulca jest więc wnikliwym, zwartym metodycznie oraz bogatym erudycyjnie studium teologii **judeochrześcijańskiej** w ujęciu J. Danielou i, co trzeba **specjalnie** podkreślić, pierwszym tego rodzaju studium w Polsce, jeśli chodzi o teologię judeochrześcijańską, oraz pierwszym poza Polską także, jeśli chodzi o O. Jeana Danielou. Doniosłość „odkrycia” i opisu tej teologii, główny tytuł do sławy J. Danielou, została przez autora **rozprawy** właściwie oceniona. Praca wnosi także wiele refleksji krytycznych. Pozwoli to na rozważną i rzetelną **recepcję** osiągnąć francuskiego badacza. Osiągnięciem pracy jest niewątpliwie zebranie w całość zasad hermeneutyki **judeochrześcijańskiej**, zasad, które Danielou stosował, ale nad którymi rzadko się zastanawiał teoretycznie. Problematyka teologiczna została mimo wszystko potraktowana na dalszym planie, raczej **ilustracyjnie**. Po uważnym przestudiowaniu całości nie mogę jednak znaleźć uzasadnienia pominięcia innych prac J. Danielou, bądź co bądź również związanych z zagadnieniem **judeochrześcijaństwa**. Praca została wydana dosyć starannie, **występują** tylko drobne błędy wyrazowe i drukarskie. Studium godne lektury.

Ks. W. Myszor